

א"ה: נשמח מאד בהשתתפות כאו"א אשר בשמו הטוב יבורך בס"ד, בשמחת נישואי בננו החתן הרב דוד נ"י, ביום שלישי הקרוב בכ"ח סיון תשפ"א הבעל"ט, באולם היכלי מלכות ברחוב שלמה המלך בבני ברק, ויה"ר שיזכו כולם כל עמו בית ישראל לבשורות טובות ישועות ונחמות ברו"ג אכ"ר.

תשובות הגר"ח (כת"י)

שלח

ש. שלח. שאלנו את מרן שליט"א בס' תשובות הגר"ח תשובה קמ"ט אהא דכתיב בפ' שלח ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק, דמהיכן הם הגיעו ועוד היו חיים עד זמן יהושע כמבואר בספר שופטים, שהרי בסוף פ' נח מבואר דכל הנפילים מתו. והשיב מרן שליט"א: יתכן שהם צאצאי עוג. והנה לכאורה יש לשאול מהא דכתיב בס"פ חוקת (כ"א ל"ה) ויכו אתו ואת בניו ואת כל עמו עד בלתי השאיר לו שריד וגו', וכיון שכן, האך יתכן שהם צאצאי עוג. ולכאור' צ"ב בכוונת מרן שליט"א.

ת. בניו שהיו שם במלחמה.¹

ש. שלח. כתב מרן שליט"א בטעמא דקרא פ' שלח וז"ל, ויהס כלב. בספרים אחרים הס' רבתי כמו שהביא במנחת שי, וי"ל טעם משום שהשתיק את המרגלים שגבהן ס' אמה כדאי' במדרש מובא בהדר זקנים מבעה"ת ר"פ שלח עכ"ל, יש לשאול האם גם יהושע וכלב הי' גובהן ס' אמה שהרי גם הם היו עם המרגלים, ולכאור' מדברי מרן שליט"א הנ"ל משמע שכלב לא הי' גבוה כמותם, אמנם יהושע לא נתבאר.

ת. כן.

ש. בהנ"ל. שאלנו את מרן שליט"א, להא דאיתא בטעמא דקרא בשם הדר זקנים מבעלי התוס' שהיו המרגלים ס' אמה היאך קיימו יהושע וכלב מצוות סוכה שהרי למעלה מכ' אמה פסולה², ועוד כיצד נכנס יהושע באהל של משה כמפורש בפ' כי תשא, ועוד למה הוצרך כלב לרדת מהחלון ע"י חבל אצל רחב ביריחו (כמ"ש בלמכסה עתיק).

¹ היינו דמש"כ ואת בניו וגו' עד בלתי השאיר לו שריד היינו שמכל בניו שהיו עמו במלחמה לא השאיר שריד מבניו [ומכל מי שהי' במלחמה] אבל בניו שלא היו במלחמה נשארו חיים ומהם נשארו עד זמן יהושע. [לד"ד מרן שליט"א (אם זהו באמת כוונת מרן שליט"א) הי' לומר דלכאור' דוחק הוא לומר כן והיינו כי לכאור' פשוטו של מקרא עד בלתי השאיר לו שריד היינו שלא נשאר ממנו כלום כלל וכלל בשום מקום גם במלחמה וגם שלא במקום המלחמה ולכאור' קצת צ"ב].

² ועי' עוד חידושים בענין זה בתשובות לעיל פ' בחוקותי עה"פ ואולך אתכם קוממיות יעו"ש ודו"ק.

והשיב מרן שליט"א³: רק בארץ ישראל היו גבוהים ס' אמה אבל כשחזרו למדבר חזרו להיות רגיל כמו כולם. והוסיף מרן שליט"א: שהרי כתיב ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם.

ושוב שאלנו: האם הי' זה מעשה ניסים שנהיו גבוהים ואח"כ נמוכים. והשיב מרן שליט"א: כן.

ומה שהוסיף מרן שליט"א שהרי כתיב ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם, לא זכיתי להבין הכוונה, כי אם הכוונה להסביר בזה למה נעשה נס זה, אזי אדרבה מפסוק זה הי' ללמוד שהמרגלים היו קטנים ועכ"פ לא יותר גבוהים מהרגיל.

ושוב חשבתי שאולי כוונת מרן שליט"א לומר, שהנס שנעשו גבוהים ס' אמה הי' כדי להראות כמה היו ענקים הענקים בני ענק והיינו שאפילו שהמרגלים היו ס' אמה אפ"ה עדיין היו כחגבים לעומת הענקים. והאם זו באמת הכוונה.

ת. נראה להם כדי שיבהלו ולא יגעו בהם.

ש. בהנ"ל. הנה [אם זו הכוונה] לכאור' צ"ב ממ"ש בבעל הטורים פ' נח (ו' י"ג) שהענקים היו גבוהים מאה אמה, והיינו, דכיון שהיו המרגלים ס' אמה איך היו כ'חגבים' לעומת מי שהוא ק' אמה.

ת. חגב גדול.

ש. בהנ"ל. בעצם דברי הבעה"ט בפ' נח שם לכאור' יש לשאול מהא דאיתא בפרק בתרא דברכות שקרסולו של עוג הי' שלושים אמה, דלפי"ז נמצא שהי' בעל מום, כי אין יחס בין הגובה של ק' אמה אם הקרסול לבד הי' ל' אמה. (ושמא אה"נ עוג הי' בעל מום).

ת. בלא"ה הי' בעל מום.

ש. בהנ"ל. איתא שעוג עמד מחוץ לתיבה עליה, והנה גובה התיבה הי' ל' אמה, ונמצא שכל גובה התיבה הי' רק הקרסול שלו, והיאך לא נתהפכה התיבה (ושמא שכב עליה מלמעלה).

ת. הקב"ה שמר עלי⁴.

ש. שלח ט"ו י"ד. וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם לדרתיכם וגו'. יש לשאול למי כוונת הכתוב באמרו 'או אשר בתוכם לדרתיכם'.

ת. שנמצא אצלכם לדורות.

³לעיל פ' כי תשא יעו"ש.

⁴היינו דודאי עוג עמד ע"ג התיבה מבחוץ כמ"ש בגמ' ולא שכב על התיבה מלמעלה, ואף שעוג הי' גדול מהתיבה בעוד שבעים אמה מ"מ התיבה לא התהפכה כי הקב"ה שמר עליה על התיבה. והיינו דאה"נ לא היה זה מדרך הטבע.

ש. בהנ"ל. יש לשאול האם כוונת מרן שליט"א דכוונת התורה לומר, או אשר בתוכם לדרתיכם היינו גר שהוא כבר גר שנים רבות או שהאבות שלו התגייירו והוא צאצא של גרים. ואם זהו באמת הכוונה יש לשאול מה ראתה התורה הקדושה לומר זאת דוקא כאן, וממה נפשך אם צריך לומר כן א"כ שזה יאמר בכל מקום שנזכר גר, ואם אי"צ לומר כן א"כ למה דוקא כאן האריכה התורה לומר זאת. ושמא ה"ז סודות התורה.

ת. במקום א' צ"ל.

ש. שלח ט"ו מ"א. אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים אני ה' אלקיכם. עלה ברעיוני בס"ד כך, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים ס"ת מצרים.

ת. יפה.

ש. שלח. כי תשא ל"ג י"א. ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. הנה בטעמא דקרא פ' שלח הביא מרן שליט"א מבעה"ת שהמרגלים היו גבוהים שישים אמה (וכתב שם מרן שליט"א דלכן הס' רבתי), ושאלנו את מרן שליט"א האם גם יהושע וכלב היו גבוהים ס' אמות, והשיב לן מרן שליט"א: כן. וכיון שכן צ"ב איך נכנס יהושע בתוך אהל של משה רבינו שמסתמא הי' גבוה קצת יותר מי' אמות⁵.

ת. זה היה רק כשהיו בארץ ישראל אבל כשחזרו למדבר חזרו להיות רגיל כמו כולם.

ש. בהנ"ל. האם זה היה מעשה ניסים שנהיו גבוהים ואח"כ נמוכים.

ת. כן, ונהי בעינינו כחגבים וגו'.⁶

⁵ ועי' ברכות ס"ג ב' דאמרי' התם, אמר רבא אף על פי כן לא יצא הדבר לבטלה שנאמר ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, ומבואר דמה שיהושע היה באהל משה הי' זה מאחר חטא העגל יעו"ש, וכ"ש כאן דמיירי במרגלים שהיה זה אחר מעשה העגל וכמבואר נמי ברש"י פ' קרח ט"ז ד' יעו"ש. ועי' רש"י פ' משפטים כ"ד י"ג שבכל מ' יום שהיה משה רבינו בשמים היה יהושע בהר סיני למטה באהל ממתינ' למשה רבו יעו"ש אלא שלא היה ב'אהל משה' אלא היה ב'אהל' כדפרש"י שם יעו"ש ודו"ק.

⁶ מה שהוסיף מרן שליט"א הפסוק (במדבר י"ג ל"ג) ונהי בעינינו כחגבים, ר"ל דהתורה באה לומר עד כמה היו הנפילים בני ענק ענקים והיינו שאף שהמרגלים נהיו שם ע"י נס גבוהים שישים אמה עם כל זה עדיין ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם, והנס הזה שהמרגלים נהיו שם כה גבוהים היה זה כדי להראות כמה היו ענקים הנפילים בני ענק ודו"ק [ושבו הצעת' הדברים בעזה"י לפני מרן שליט"א והסכים שאכן לזה נתכוין. עוד שאלנו בזאת העת דאם זו כוונת מרן שליט"א, קצת ק' ממ"ש בבעל הטורים פ' נח (והובא להלן) שהענקים היו מאה אמה והיינו שכיון שהמרגלים היו ס' אמה איך היו ל'חגבים' לעומת מי שהוא ק' אמה. והשיב לן מרן שליט"א, שאעפ"כ היו נראים להם כעין חגבים].

ויש להוסיף בזה מה שפרש"י בפ' שלח שם וז"ל ענק. שמעניקים חמה בקומתן עכ"ל וכמ"ש בשפ"ח שם יעו"ש, וע"ע מש"כ בזה בספרנו מאור אהרן שלח י"ג כ"ב בד"ה פירש הרשב"ם.

עוד יש להוסיף בזה, דהנה אמרי' (ברכות נ"ד ב') דא"ר שמעון בן לקיש מאי דכתיב שני רשעים שברת אל תרי שברת אלא שרבת משה כמה הוה עשר אמות שקיל נרגא בר עשר אמין שוור עשר אמין ומחייא בקרסוליה וקטליה יעו"ש ומבואר שבשביל להגיע רק לקרסולו של עוג היה צריך לזה גובה של שלושים אמה (ועוג היה צאצא של הנפילים כמבואר בס' תשובות הגר"ח ח"א פ' שלח תשובות קמ"ט - קנ"א יעו"ש), וא"כ נמצינו דאף שהמרגלים היו שישים אמה מ"מ עדיין היו קטנים לעומת הענקים. וע"ע רש"י פ' דברים ב' י"א.

ש. בהנ"ל. צ"ב היאך קיים יהושע מצוות סוכה והרי למעלה מעשרים אמה היא פסולה, ואיך נכנס בסוכה של עשרים אמה בעוד הי' גבוה ס' אמה. וכן גבי כלב. (ובשלמא למ"ד ענני כבוד היו (עכ"פ בזמן המדבר) י"ל שהיו העננים גבוהים יותר מס' אמה⁷, כי אין לומר שיצא בראשו מחוץ לענן שהרי כתיב צא והלחם בעמלק ופרש"י חוץ מהענן ומבו' דבלא זה הי' בתוך הענן).

ת. א. הם דחפו הרגלים בפנים האדמה.

ב. זה היה רק בא"י אבל אח"כ חזרו להיות כמו כולם.

ש. בהנ"ל. כמו כן השאלה גבי אברהם אבינו שהיה גבוה כנגד ע"ד איש כמ"ש מרן שליט"א בטעמא דקרא פ' חיי שרה ממס' סופרים⁸, ואע"ה קיים גם דרבנן שאפי' עירוב תבשילין קיים.

ת. הוא דחף את הרגלים בתוך האדמה.⁹

וע"ע תוס' שאנץ סוטה ל"ה ב' דכתב וז"ל בתו"ד: איתא במדרש מעשה בבתו של ענה שהלכה לפרדס אביה ולקטה רמון מן האילן וזרקה הקליפה והיה שם אחד מן המרגלים ונכנס בתוכה והיתה יראה פן יבוא אביה בפרדס ויראה הקליפה ונטלה הקליפה וזרקה חוץ מן הפרדס ויצא המרגל משם והלך לו עכ"ל התוס' שאנץ שם, והנה כיון שהיה המרגל שישם אמה נמצינו למידין מזה כמה היה גדול הקליפה שהצליח ליכנס בתוכה, וכן כיון שבת ענה הצליחה לזרוק הקליפה יחד עם המרגל ואע"פ שהיא בת ולא בן על כרחך שהיה כוחה רב מאד וכן על כרחך שהיתה ענקית מאד שהצליחה לתפוס רמון כזה גבוה וענק, וכל זה הוא סייעתא לדברי מרן שליט"א שבנס זה שנהיו המרגלים ס' אמה רצו להראות עד כמה היו הנפילים ענקים.

ושו"ר בעזה"י מ"ש בבעל הטורים פ' נח ו' י"ג וז"ל, משחיתם את הארץ ר"ת מאה לומר לך שהשחית קומתן שהיתה גבוהה מאה אמה עכ"ל, והרי לנו בהדיא כמה היה גובהן של דור המבול שהיו מהנפילים כדלעיל סוף פ' בראשית ו' ד' והוא מאה אמות, ונמצא שהיו המרגלים בעת ההיא שהיו שישם אמה, ארבעים אמה פחות מהענקים. (ומה שהיו נראים לחגבים' כבר כ' לעיל).

אך עצם דברי הבעה"ט לכאורה צ"ב טובא מהא דאיתא בברכות שקרסולו של עוג היה שלוששים אמה וכדלעיל, כי כיון שקרסולו היה ל' אמה על כרחך שהיה גובה כל גופו יותר ממאה אמה, שאין יחס שוה לגופו אם קרסולו היה ל' אמה ושאר כל גופו היה שבעים אמה, ולכאורה להמבואר בגמ' ברכות הנ"ל היה צריך להיות גובהו יותר ממאה אמות, ואממו"ר הגאון ר' יעקב הלוי שליט"א אמר לן דיתכן שהכוונה היא שהנמוכים שבענקים היה גובה של מאה אמה והיינו שלא היו בענקים גבוהים פחות ממאה אמה. ואולי אפשר לומר עוד, דאה"נ עוג היה בעל מום דמהיכי יתתי שלא היה בעל מום, וכן השיב לן מרן שליט"א שעוג היה אדם משונה.

ומענין לענין באותו ענין עיין במחזור ליוה"כ ש"ח שפתותינו' ממרן שליט"א שגם אנו נהיה גבוהים ביותר לע"ל, דכתב שם בזה"ל: ותולחנו קוממיות לארצנו. הוא עוד ברכה שילכו קוממיות גבוה מאה אמה או מאתיים כמו שאיתא בתורת כהנים (בחוקותי פרשתא א' סוף פרק ג') עה"פ ואולך אתכם קוממיות עכ"ל.

⁷ולכאורה יש לסייע לזה ממה שהמן שירד לבנ"י היה בגובה ס' אמה כדאיתא ביומא ע"ה א' יעו"ש.

⁸ועיין בטעמא דקרא שם החשבון שכתב מרן שליט"א לבאר מנין ידעו חז"ל שהיה גובהו כנגד ע"ד איש יעו"ש ותרווה נחת.

⁹הנני להעתיק פה שו"ת שהדפסנוהו בס' תשובות הגר"ח ח"ב תשובה תתתתרמ"ג כי הוא שייר [בד"א] גם לכאן, וז"ל השאלה שם: איתא במסכת סופרים (סוף פכ"א) האדם הגדול בענקים, בענקים זה אברהם אבינו שהיה גבוה קומתו כנגד שבעים וארבעה אנשים כו', ויש לשאול כך, דהנה איתא בחז"ל (וכמדומה שכן הוא בזוה"ק פ' לך לך דפ"ו ע"ב) דהמלכים תפסו את לוט משום שהיה דומה לאברהם (וכן פרש"י בפ' לך לך י"ג ח') ורצו להתגרות באברהם שיאמרו שתפסו את אברהם ובאמת הי' זה לוט. והשתא לכא' ק' ממ"נ, דאם לוט הי' גבוה ג"כ כמו הגובה של אברהם אבינו א"כ אמנם ניחא שתפסו את לוט ואמרו שזה אברהם אבל א"כ מה הרבותא במסכת סופרים שאע"ה הי' גבוה כנגד ע"ד איש והרי גם לוט הי' כן, ואם לוט לא הי' גבוה כאברהם אע"ה א"כ מה הועילו המלכים כי אף שלוט הי' דומה לאברהם מ"מ הגובה הי' שונה לגמרי וודאי היו יכולים להבחין שאי"ז אברהם מאחר שהי' גבוה במיוחד, וצ"ב ממ"נ. עכ"ל השאלה שם. והשיב לן מרן שליט"א שם בזה"ל: **אברהם היו רגליו שוקעות בארץ ומוציאם בנס מן השמים בלי טורח וזה לא הי' בלוט.** עכ"ל התשובה. [ובהערות שם הוספנו בזה"ל: והיינו דכיון דרגלי אברהם אבינו היו שוקעות בארץ, לכן נהי' כגובהו של לוט (וכשל כל אדם), וממילא יכלו המלכים להתגרות וכנ"ל בשאלה. ובזה ניחא נמי הא דאיתא בתנחומא חיי שרה סימן א' שאברהם ויצחק נכנסו לעיר ולא הי' ניתן להבחין ביניהם עד שהקב"ה הלבין שער ראשו וקנו של אברהם יעו"ש היטב, והיינו דק' למה לא הי' אפשר להבחין ביניהם והלא אברהם הי' גבוה מיוחד ביותר, ולדברי מרן שליט"א גם פה ניחא ודו"ק. עכ"ל ההערה שכתבנו שם. [אמנם חכ"א העיר לשאול דאברהם שהי' גבוה

ש. בהנ"ל. מרן שליט"א כתב בלמכסה עתיק שהמרגלים שיהושע שלח ליריחו היו כלב ופנחס, וצ"ב דכיון שכלב היה גבוה ס' אמה, למה הוצרכה להורידו בחבל מהחלון, שמסתמא בפסיעה אחת היה עובר החומה.

ת. זה הי' רק כשהם היו בא"י אבל אח"כ חזרו להיות רגיל כמו כולם.

ש. מגילה י"ג א'. אמר הקב"ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את [בתיה. הב"ח] בת פרעה שמרדה בגילולי בית אביה. הנה בסוטה י"ב א' אמרי' דכלב נשא את מרים, והנה חור הי' בנם כמבואר בכו"כ מקומות, וחור נהרג בעגל רח"ל, והנה חטא העגל קדם לחטא המרגלים, וכיון שכן, נמצא דכלב קודם נשא את מרים ואח"כ את בתיה וכדקאמר הכא יבא כלב שמרד בעצת מרגלים כו' (ובתשובות הגר"ח ח"א תשובה ע"ז מבואר דכלב נשא את מרים כשהיתה בת נ"ה שנים), אמנם יש לשאול האם כלב נשא את בתיה בחיי מרים והיתה בתיה צרתה של מרים או"ד אחר פטירת מרים נתן הקב"ה לכלב אשה את בתיה, (ומסתבר לכאור' כצד בתרא דאל"כ למה דוקא כלב נשא את בתיה והרי גם יהושע ב"נ מרד בעצת מרגלים אלא דכיון שמרים נפטרה לכן הוצרך כלב לאשה ולכך נשא את בתיה ומשא"כ יהושע שמסתמא הי' לו אשה אז, ושמא יש לדחות הראי' שכתבנו לצד בתרא כי י"ל שבתייה ניתנה לכלב כדי להראות לכולם שכלב מרד בעצת מרגלים דאילו גבי יהושע כולם ידעו זאת ואילו גבי כלב הי' זה פחות ברור וכמ"ש ויהם כלב וגו' ¹⁰).

ת. אולי ¹¹.

ש. מדרש נח עמ' כ"ו. וחוי' מעוג מלך הבשן שישב לו על עץ א' מן הסולמות של התיבה ונשבע לנח שיהיה לו עבד עולם כו'. צ"ב איך לא נתהפכה התיבה מרוב כובד גופו של עוג שהרי היה מהענקים ההם שהיו גבוהים עד החמה כמ"ש רש"י בפ' שלח י"ג ל"ג וז"ל ענק שמעניקים חמה בקומתן עכ"ל.

[וכמבואר גם ממ"ש לעיל עמ' ז' במדרש נח אמרו אם מי המכול יביא עלינו הרי אנו גבוהי קומה ואין המים מגיעים עד צוארינו ואם מי תהומות מעלה עלינו הרי פרסות רגלינו לסתום את התהומות מה היו עושין פושטין כפות רגליהם וסתמו כל התהומות מה עשה הקב"ה הרתיח מי תהומות והיו שולקים את בשרם ופושטים את עורן מעליהם כו' ע"כ, וממה שהקב"ה לחם בהם במה שאמרו ואם מי תהומות עלינו כו' דוקא, משמע שבאמת המים לא הגיעו עד צואריהם

כ"כ, מסתמא גם הי' רחב ביותר גם מיצחק וגם מלוט ועדיין הי' ניתן להבחין ע"י הרוחב אף שלא הי' ניתן להבחין בגלל הגובה כנ"ל וקצת צ"ב]. ומ"מ הוצרך מרן שליט"א ליישב כאן גבי הסוכה שאברהם אע"ה דחף רגליו לאדמה כי אף שבלא"ה היו רגליו שוקעות באדמה וכנ"ל מ"מ עדיין הי' יותר גבוה מכל אמה מרוב גובהו ודו"ק.

¹⁰ וכן ממה שיהושע הוצרך לברכת משה י-ה יושיעך מעצת מרגלים וכלב לא כי ידעו שיהושע אינו עמהם ומשא"כ כלב חשבו שהוא עמהם.

¹¹ לכאור' היינו שיתכן לומר כמו ב' הצדדים ויש להסתפק בהם איזה הוא הנכון.

ולפיכך הקב"ה נלחם בהם כבר במי תהומות, וכיון שהיו כאלה ענקים ועוג היה מהם איך לא התהפכה התיבה.

(אך לפי מ"ש בבעה"ט נח ו' י"ג שהענקים היו גבוהים מאה אמה יש לדחות הראיה הנ"ל שכתבנו ממדרש נח, כי גובה הענקים היה מאה אמה כנ"ל, ומסתברא שהרי אררט שזה הכי גבוה מכל ההרים הוא יותר ממאה אמה, וצ"ל דבאמת מי המבול עברו את צואריהם ומה שהקב"ה לחם בהם במי התהומות כי סתמו את התהומות אבל לא משום שלא היו מתים ע"י גובה המים כי באמת המים עברו את גובה צואריהם וכן"ל).

ומ"מ ק' איך לא נתהפכה התיבה כי כיון שעוג היה גבוה עד החמה לפרש"י בחומש, או מאה אמה לבעה"ט, וכל גובה התיבה היה רק שלושים אמה א"כ איך לא נתהפכה, שכיון שעמד בצדה איך לא הכריע משקלו.

ת. א. מעשה נסים.

ב. גזירת הכתוב.

ש. בהנ"ל. עוד צ"ב איך נח הציל את עוג, והרי לא מצינו שקיבל רשות מהשי"ת לזה, ואף שעוג נשבע את שבועתו מ"מ מה זה מתיר להצילו כל זמן שלא קיבל רשות לזה.

ת. א. חשב שיעשה תשובה.

ב. ממה שהוא זה הרשות.

תשובות הגר"ח (כת"י)

על שו"ע או"ח ומשנה ברורה

(כאמור מכבר, לבקשת מרן שליט"א, אין לסמוך ע"ז למעשה)

ש. בענין ביאור דברי רבי ישראל סלנטר ז"ל המובאים בספר 'מדריגת האדם' לסבא מנובהרדוק ז"ל:

שזה חלק מלשון 'מדריגת האדם' (עמוד ל"ה): שהקשה מאי פריך והא קמתהניא מעבירה והלא הקדימו גדולה עבירה לשמה כו', וביאר שאלת הגמ' כו' כי כיון שיש הנאה אין כאן לשמה. ואנו צריכין שתהיה עבירה לשם מצוה דוקא, ורק אז גדולה עבירה לשמה, אבל לא עבירה לשם עבירה, וכיון דקמתהניא, הרי הוא עבירה לשם עבירה, ואין כאן לשמה כו'. עכ"ל 'מדריגת האדם' יעו"ש.

ומלשון הנ"ל, בפשוטו משמע שאם יעל היתה מתהניא מעבירה, לא היה לה את ההיתר של עבירה לשמה, ולכאורה תוס' בנזיר שם לא אומר כך, אלא שיש לומר דהנה חולה שמותר לו לאכול נבילה, ונהנה כמו שנהנה מאכילת שחוטה, אין הנאה כזו אוסרת, וכזה הנאה היה אצל יעל, ועל הנאה זו כתב מרן שליט"א 'יזהר שיכוין' שזה לא מעכב את ההיתר, אבל הנאה של

'לשם עבירה' הוא כהא דלפי שיטת הסמ"ע (חו"מ סי' תכ"א ס"ק כ"ח) שאם מכה אחד לאדם מישראל ובא השלישי להציל את המוכה ומתכוין לשם שנאה, ששונא את המכה, ולא שבא להפריש את המכה מאיסור, אסור, ועל הנאה כזו אמר רבי ישראל סלנטר ז"ל שכל עוד שיש לו גם כוונה של לשם שנאה, (אף שיש לו גם כונה טובה), זה נקרא עבירה לשם עבירה ואסור. האם נכון הדבר.

ת. נכון.

ש. בחפ"ץ חיים (הלכות לשון הרע כלל י' סעיף י"א) כתב וז"ל: ומה מאד יש לזהר שלא להתיר לעצמו לספר לאחרים איך שהיה לו עסק עם פלוני ופלוני וגזלו או עשקו בזה ובוזה האופן כו', דבודאי אין כוונתו בעת הסיפור לתועלת, דהיינו לפרסם גנותו של חבירו כדי שיבוזו עושי רשעה בעיני בני אדם ויזהרו עי"ז מללכת בדרכיהם הרעים או כדי שהוא יראה בעצמו שהבריות מגנות אותו אולי עי"ז ישוב מדרכיו הרעים, רק כוונתו כדי לבזותו בעיני אדם שיפורסם לפניהם לאחרפה ולקלון עבור זה שנגע בממונו או בכבודו כו', עכ"ל מרן הח"ח יעו"ש.

ולכאורה מבואר מדברי הח"ח הנ"ל, שאם בא לספר, גם כדי לבזותו עבור זה שנגע בממונו או בכבודו וגם כדי שיבוזו עושי רשעה בעיני בני אדם ויזהרו מללכת בדרכיהם הרעים, ויודע בעצמו שגם אם לא הי' נוגע בממונו או בכבודו, והי' רק את הסיבה של כדי שיבוזו עושי רשעה בעיני בני אדם ויזהרו עי"ז מללכת בדרכיהם הרעים, גם הי' מספר משום זה לבד, גם אסור לו לספר, כיון שוודאי יש לו גם כוונה בסיפורו גם כדי לבזותו עבור מה שנגע בממונו או בכבודו, [ומשא"כ בהא דלקמן שם סעיף... ששם מדבר הח"ח על תועלת גדולה שבזה שפיר יכול לכוין רק משום התועלת ולא לצרף אליה את הכוונה שרוצה לבזותו עבור מה שנגע בממונו או בכבודו].

ושאלתינו מקמיה מרן שליט"א האם זה נכון.

ת. אמת.

ש. במה שכתב החפ"ץ חיים שלשון הרע לתועלת אם לא כוון לשם התועלת הוא כסתם לשון הרע האסור, לכאור' קשה הרי יש פעמים שלא תעמוד על דם רעך צריך לדחות את האיסור לשון הרע, וי"ל דאח"כ, באופן שנדחה האיסור לשון הרע, עליו לספר את הלשון הרע, אלא שכיון שיש בידו לכוין לתועלת, הוה ליה כיכול לקיים שניהם, שהיה יכול לכוין לתועלת ולא היה צריך את האיסור לשון הרע להיות נדחה, כי אז הוא היה הותרה, ולכן (בגלל הכוונה שכוון לא לשם התועלת), עבר גם על האיסור לשון הרע. [כך הבנתי מדברי מרן שליט"א במכתביו בענינים הנ"ל]. האם זה נכון.

ת. נכון.

<<< נשמח מאד מאד להערות הארות וביאורים לתשובות מרן שליט"א הנ"ל.

<<< מצורף קובץ נוסף של חידו"ת על פרשת שלח, מתוך ספרנו מאור אהרן שי"ל בשנת תשס"ט, ונשמח להערות והארות בס"ד.

<< אפרסר בס"ד להשיג אצלנו במייל את ספרי התשובות שכבר הודפסו בס"ד ושאר ספרים אי"ה.

<< ניתנת הרשות ואף מצוה גדולה היא למי שיש בידו וברשותו האפשרות להעביר הלאה את התשובות לכל מאן דבעי, אם ע"י אימייל ואם ע"י שידפוסו, הכל כדי לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה, ולציין כתובתינו ע"מ שאם יהיו הערות והארות יוכלו לשולחם אלינו בעזרת השי"ת.

בברכה מחבה, אהרן בן הגאון הגדול רבי יעקב הלוי שליט"א גרנדש,

חזון איש 2/2 ת"ד 3096

זכרון יעקב, ארץ ישראל, פל': 0548408381